

УДК 351.741 : 342.95

О.Г. Циганов,
кандидат технічних наук, доцент,
начальник відділу
ДНДІ МВС України, м. Київ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто особливості правового забезпечення надання адміністративних послуг правоохоронними органами України. Звертається увага на те, що законодавство у сфері надання адміністративних послуг правоохоронними органами належить до комплексного (міжгалузевого) законодавства, хоча у більшій мірі зазначена сфера й відноситься до галузі адміністративного права. Здійснено критичний аналіз сучасного правового забезпечення надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності України й визначено шляхи його удосконалення.

Ключові слова: *правове забезпечення, система законодавства, адміністративні послуги, правоохоронні органи.*

В статье рассмотрены особенности правового обеспечения предоставления административных услуг правоохранительными органами Украины. Обращается внимание на то, что законодательство в сфере предоставления административных услуг правоохранительными органами принадлежит к комплексному (межотраслевому) законодательству, хотя в большей степени указанная сфера и относится к отрасли административного права. Осуществлен критический анализ современного правового обеспечения предоставления административных услуг в сфере правоохранительной деятельности Украины и определены пути его совершенствования.

Ключевые слова: *правовое обеспечение, система законодательства, административные услуги, правоохранительные органы.*

In the paper several features of legal support of rendering administrative services by law enforcement agencies of Ukraine are considered. Attention is drawn to the fact that legislation in the sphere of rendering administrative services by law enforcement agencies belongs to complex (inter-branch) legislation, although this sphere belongs more to the field of administrative law. A critical analysis of the current legal support for the provision of administrative services in the sphere of law enforcement activities of Ukraine was carried out and ways of its improvement were determined.

Keywords: *legal support, system of legislation, administrative services, law enforcement agencies.*

Структура системи законодавства як сукупності певних нормативно-правових актів, їх елементів або груп, у яких правила поведінки (правові норми) нормативно закріплені, може розглядатися в різних аспектах. Водночас галузі законодавства створюють його горизонтальну структуру, а вертикальна структура системи законодавства будується відповідно до юридичної сили нормативно-правових актів,

що залежить від місця суб'єкта, який прийняв відповідний нормативний акт, у системі нормотворчих органів.

Законодавство у сфері надання адміністративних послуг правоохоронними органами належить до комплексного (міжгалузевого) законодавства, оскільки містить норми декількох галузей права, які регулюють різні види суспільних відносин, що складають відносно самостійну сферу суспільного життя, яка потребує юридично різномірних способів впливу, що утворюють цілісний комплексний метод.

Утім, як доречно наголошує професор І.П. Голосніченко, сфера надання адміністративних послуг переважно належить до галузі адміністративного права, оскільки йдеться про суспільні відносини (а саме: адміністративно-правові відносини), що виникають у результаті участі в цих відносинах обов'язкового суб'єкта, що наділений відповідними юридично-владними повноваженнями (орган виконавчої влади, його посадова особа) [1, с. 23].

Водночас оскільки більша частина офіційно визначених адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності є платними і надаються здебільшого на основі добровільного волевиявлення приватних осіб – суб'єктів звернення, остільки йдеться про майнові відносини як суспільні відносини, що виникають у зв'язку з використанням різних майнових благ (речей, робіт, послуг тощо) і засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників – фізичних та юридичних осіб, держави Україна, Автономної Республіки Крим, територіальних громад та інших суб'єктів публічного права [26, ст. 1, 2]. Такі відносини, звичайно, є предметом регулювання приватного (цивільного) права.

Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI “Про адміністративні послуги” є загальним законодавчим актом у сфері надання адміністративних послуг, визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг. Цей законодавчий акт переважно спрямований на регулювання матеріально-правових та організаційних питань надання адміністративних послуг. Утім у ньому містяться також окремі положення, які регулюють процедурні аспекти надання адміністративних послуг (наприклад, у ст. 9 – щодо порядку подання заяв, витребування документів та інформації, у ст. 10 – щодо строків надання адміністративних послуг) [5];

Окрім законів загальної дії, які поширюються на всіх суб'єктів права незалежно від їх статусу, до законів, що регулюють відносини у сфері адміністративних послуг, необхідно зараховувати також спеціальні (тематичні) законодавчі акти, що визначають найважливіші аспекти надання окремих адміністративних послуг, у тому числі у сфері правоохоронної діяльності, а саме: встановлюють підстави для одержання конкретних адміністративних послуг суб'єктами звернення; визначають суб'єктів надання таких послуг та окремі процедурні питання їх надання тощо. При цьому, в тематичних сферах правового регулювання (зокрема, щодо видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності) законодавчі акти переважно встановлюють правові підстави та особливості процедури надання адміністративних послуг.

Підзаконні нормативно-правові акти також відіграють важливу роль у регулюванні сфери надання адміністративних послуг, деталізуючи положення загального та спеціальних законодавчих актів у цій сфері. Зауважимо, що до прийняття 6 вересня 2012 року Закону України “Про адміністративні послуги” правове регулювання сфери надання адміністративних послуг здійснювалося, як правило, на підзаконному рівні.

Що ж до відомчих актів правоохоронних органів України з цього питання як підзаконних нормативних актів, що видаються в межах компетенції зазначених

державних органів, спеціально створених та уповноважених законами України на виконання правоохоронних функцій, то вони мають як внутрішньовідомче юридичне значення, так і (через статус цих державних органів і делегованих їм прав) набувають загального, міжвідомчого значення. Водночас зазначеними нормативними актами регулюються переважно питання організації надання адміністративних послуг у конкретно визначеній сфері, які віднесені до компетенції того чи іншого правоохоронного органу.

Варто зауважити, що суспільні відносини, які виникали в ході надання адміністративних послуг правоохоронними органами, їх посадовими особами, регулювалися великою кількістю законів та підзаконних нормативно-правових актів, навіть до початку вживання терміну “адміністративні послуги” в українському законодавстві. Так, у Законі України “Про дорожній рух” від 30 червня 1993 р. № 3353-ХІІ, який регулює суспільні відносини у сфері дорожнього руху та його безпеки, визначає права, обов’язки і відповідальність суб’єктів – учасників дорожнього руху, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та об’єднань, у ст. 15 висвітлено основні положення щодо допуску до керування транспортними засобами, у ст. 32 – основні вимоги щодо переобладнання транспортних засобів, у ст. 34 – питання щодо їх реєстрації та обліку тощо [7]. Закон України від 21 січня 1994 р. № 3857-ХІІ “Про порядок виїзду з України і в’їзду в Україну громадян України”, зокрема, регулює порядок здійснення права громадян України на виїзд з України і в’їзд в Україну, порядок оформлення документів для зарубіжних поїздок, в тому числі для постійного проживання громадян України за кордоном [18]. Використовуючи Закон України “Про звернення громадян” від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР, здійснюється правове регулювання процесуальних (процедурних) відносин органів публічної влади з громадянами, в тому числі “заявні” провадження в ході звернення громадян щодо надання адміністративних послуг [15]. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 1 червня 2000 р. № 1775-ІІІ визначав види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлював відповідальність суб’єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування [16]. Закон України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” від 6 вересня 2005 р. № 2806-ІV встановлює правові та організаційні засади функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності а також порядок діяльності дозвільних органів (у тому числі правоохоронних органів України), уповноважених видавати документи дозвільного характеру, та адміністраторів [6]. Положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576, визначає предмети, матеріали і речовини, підприємства, майстерні й лабораторії, на які поширюється дозвільна система, а також встановлює порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення, використання таких предметів, матеріалів і речовин, відкриття підприємств, майстерень і лабораторій [11].

Проаналізувавши нормативно-правові акти, що на сьогодні регламентують діяльність правоохоронних органів України щодо надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам, доходимо висновку, що основний нормативний акт, який регулює зазначені правовідносини – Закон України “Про адміністративні послуги” – є на сьогодні недосконалим. До недоліків цього законодавчого акту слід, зокрема, віднести: некоректність визначення поняття “адміністративна послуга”; неповне визначення кола реальних суб’єктів надання адміністративних послуг, необхідність встановлення законом переліку адміністративних послуг, недосконалість визначення критерію плати за послугу. Варто також погодитися

із зауваженнями О.О. Попової щодо невизначеності у цьому Законі критеріїв якості надання адміністративних послуг, стандартів надання послуг і, відповідно, системи контролю за забезпеченням цієї якості [4, с. 33–34].

Водночас має рацію О.В. Карпенко, стверджуючи, що Закон України “Про адміністративні послуги” не вирішує безліч ключових проблем, пов’язаних із формуванням та реалізацією публічних послуг. Одними із головних недоліків нормативно-правової бази надання таких послуг учений бачить відсутність механізмів нагляду (контролю) над якістю існуючих сервісів з боку споживачів послуг й нагальну необхідність розробки адміністративних регламентів надання публічних послуг [2, с. 173-174].

На нашу думку, варто звернути увагу ще на такий суперечливий момент. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2007 р. № 795 затверджено, в тому числі, перелік платних адміністративних послуг, які надаються підрозділами Національної поліції України, та розмір плати за їх надання [10]. До цього переліку входять, зокрема, адміністративні послуги, які передбачають видачу дозволів на придбання і перевезення, зберігання і носіння предметів, на які поширюється дозвільна система, а також дозволу на відкриття та функціонування відповідних об’єктів дозвільної системи. Водночас постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 затверджено Положення про дозвільну систему, котре визначає предмети, матеріали і речовини, підприємства, майстерні й лабораторії, на які поширюється дозвільна система, а також встановлює порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення, використання таких предметів, матеріалів і речовин, відкриття підприємств, майстерень і лабораторій. Відповідно до п. 2 цього Положення до предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, зокрема, належать: вогнепальна зброя, бойові припаси до неї, холодна зброя, пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначені патрони, вибухові матеріали і речовини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї [11].

Але відповідно до ч. 2 ст. 178 Цивільного кодексу України об’єкти цивільних прав, перебування яких у цивільному обороті допускається за спеціальним дозволом, належать до обмежено оборотоздатних об’єктів цивільних прав [26]. Згідно з додатком 2 (“Спеціальний порядок набуття права власності громадянами на окремі види майна”) до Постанови Верховної Ради України “Про право власності на окремі види майна” від 17 червня 1992 р. № 2471-ХІІ до видів майна, на які громадяни набувають права власності за спеціальним порядком (з відповідного дозволу), зокрема, належать: вогнепальна гладкоствольна мисливська зброя, вогнепальна мисливська нарізна зброя, газові пістолети, револьвери і патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивою та дратівною дії, холодна та пневматична зброя [19].

Водночас п. 13 ч. 2 ст. 2 Закону України “Про адміністративні послуги” вказує, що сфера дії цього Закону не поширюється, зокрема, на відносини щодо набуття прав стосовно об’єктів, обмежених у цивільному обігу [5], а отже, дія

цього законодавчого акту не поширюється на відносини щодо надання органами та підрозділами Національної поліції України адміністративних послуг у сфері обігу зброї. Ці відносини регулюються підзаконними нормативними актами. Складність ситуації щодо відсутності належного нормативно-правового регулювання відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері обігу зброї підсилюється також відсутністю загального законодавства в цій сфері. Отже, для усунення зазначеної колізії в законодавстві нині необхідно внести відповідні зміни та доповнення до ст. 2 Закону України “Про адміністративні послуги” або ж прийняти Закон України “Про зброю”, який має бути спрямований на врегулювання питання обігу зброї в Україні, в тому числі й процедурних аспектів надання відповідних послуг.

Також слід акцентувати увагу на тому, що ч. 1 ст. 17 Закону України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI “Про центральні органи виконавчої влади” серед основних завдань центральних органів виконавчої влади, що утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики (а саме: служб, агентств та інспекцій), встановлює пріоритетною також діяльність із надання адміністративних послуг [22]. Тобто сервісна діяльність таких правоохоронних органів України, як Національна поліція України, Державна міграційна служба України повністю відповідає положенням цього Закону. Утім на прикладі правоохоронних органів можна спостерігати, що суб’єктами надання адміністративної послуги можуть бути згідно з п. 3 ст. 1 Закону України “Про адміністративні послуги” не лише органи виконавчої влади, а й інші державні органи [5], як, наприклад, Служба безпеки України, яка є державним правоохоронним органом спеціального призначення [20]. Водночас відповідно до положень Закону України “Про центральні органи виконавчої влади”, до повноважень міністерств надання будь-яких послуг не належить [22].

Але серед суб’єктів надання адміністративних послуг системи МВС України фігурують територіальні сервісні центри МВС, які відповідно до Положення, затвердженого наказом МВС України від 29 грудня 2015 р. № 1646, є структурними підрозділами територіальних органів з надання сервісних послуг МВС (а саме: Головного та регіональних сервісних центрів МВС) [13]. Останні утворені як юридичні особи публічного права постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 889 [21]. До того ж пп. 22 п. 4 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878, визначає Головний центр з надання сервісних послуг МВС та територіальні центри з надання сервісних послуг МВС єдиними територіальними органами у структурі Міністерства [12].

Крім того, відповідно до законодавства України, діяльність з надання адміністративних послуг не належить до компетенції підприємств, установ та організацій, що перебувають у сфері управління відповідного державного органу. Адже однією з основних ознак здійснюваної органом публічної влади діяльності щодо надання адміністративної послуги є те, що надається така послуга шляхом реалізації владних повноважень, якими наділений зазначений орган. Тому діяльність у міграційній сфері Державного підприємства “Документ”, що надає послуги міграційно-паспортного характеру, не можна вважати законною.

Також слід звернути увагу на те, що положення підзаконних нормативно-правових актів, якими затверджуються переліки платних адміністративних послуг правоохоронних органів і розмір плати за їх надання (зокрема – це стосується постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції

та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання” від 4 червня 2007 р. № 795 [10] і, більше того, наказу Державної фіскальної служби України “Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг” від 13 січня 2015 р. № 7 [9]), вступають у протиріччя із п. 4 ч. 1 ст. 5 Закону України “Про адміністративні послуги”, відповідно до якого платність або безоплатність надання адміністративної послуги встановлюються виключно законами, які регулюють суспільні відносини щодо надання адміністративних послуг [5].

Серед недоліків відомчого правового регулювання у сфері надання адміністративних послуг слід відмітити те, що ряд нормативно-правових актів МВС України не можуть бути чинними та застосовуватися працівниками підрозділів поліції, оскільки їх положення не відповідають діючій законодавчій базі, в тому числі Закону України “Про Національну поліцію” від 2 липня 2015 р. № 580-VIII [17] та Положенню про Міністерство внутрішніх справ України [12]. Указане, зокрема, стосується наказу МВС України “Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів” від 21.08.1998 № 622 [8] та Інструкції, яку цей наказ затверджує. Так, у цих документах серед суб’єктів надання адміністративних послуг до цього часу фігурують працівники міліції й здійснюється посилання на Закон України “Про міліцію”.

Отже, на сьогодні в Україні правова база діяльності з надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності є достатньо розгалуженою та різномірною. Втім механізм нормативно-правового регулювання суспільних відносин у зазначеній сфері потребує подальшого вдосконалення, оскільки характеризується наявністю певних проблем, протиріч та невідповідностей, а також не повною мірою відповідає вимогам практики.

Так, нормативно-правове регулювання адміністративних процедур із надання адміністративних послуг правоохоронними органами України у більшості випадків залишається підзаконним, або таким, що міститься в деяких законах, але фрагментарно, суперечливо й спрямоване, в першу чергу, на захист держави та її органів, а не громадянина від свавілля з боку чиновництва. Тому постає необхідність у прийнятті законодавчого акту, який регулюватиме процесуальні (процедурні) відносини органів публічної влади з фізичними та юридичними особами, в тому числі у сфері правоохорони. Такий кодифікований акт мав би здійснювати рамкове регулювання процедурних відносин щодо надання адміністративних послуг, а спеціальні законодавчі акти містили б лише спеціальні процедурні норми.

Також зазначимо, що одним зі способів правового регулювання надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності, який відповідно до положень Концепції адміністративної реформи в Україні, схваленої Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98 [14], сприятиме утвердженню нових підходів до організації діяльності органів публічної влади й відповідних посадових осіб, зокрема у взаємодії з приватними особами, принциповій зміні характеру цієї взаємодії та посиленню суспільної довіри до представників держави, є здійснення стандартизації та регламентації надання відповідних послуг.

Проведення стандартизації адміністративних послуг та регламентації процесів їх надання має вирішити низку проблемних питань загальнодержавного характеру, а також дасть можливість уникнути незручностей та проблем, з якими стикаються

споживачі цих послуг. Упорядкування процедурного та організаційного аспектів сприятиме оптимізації витрат на надання таких послуг, а отже, підвищенню ефективності діяльності суб'єктів надання адміністративних послуг і якісному поліпшенню стосунків держави та суспільства.

Для забезпечення розвитку системи надання адміністративних послуг, в тому числі у сфері правоохоронної діяльності, більшість дослідників, що займається цією проблематикою, окрім зазначених вище процедурних аспектів взаємодії органів публічної влади з приватними особами, пропонує також законодавчо врегулювати питання оплати адміністративних послуг, переліки адміністративних послуг, в тому числі тих, що надаються через центри їх надання, забезпечення системи контролю за порядком та якістю надання адміністративних послуг й питання відповідальності за їх порушення. Крім того, рекомендується особливу увагу приділяти питанням децентралізації базових, найбільш популярних серед споживачів адміністративних послуг, а також упровадженню електронного урядування [3; 24; 25].

Водночас слід погодитися з позицією О.Г. Рогової, яка найбільш важливі напрями подальшого розвитку правової бази надання адміністративних послуг бачить у здійсненні таких заходів: запровадження вимог належної адміністрації, установлення спільних матеріальних та процедурних стандартів якості надання адміністративних послуг, а також впровадження у вітчизняну управлінську практику європейських підходів до оцінювання якості надання таких послуг [23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф., Золотарьова Н.І.* Адміністративне право України: основні поняття: навчальний посібник; за заг. ред. І.П. Голосніченка. Київ: ГАН, 2005. 232 с.
2. *Карпенко О.В.* Правові колізії надання державних та муніципальних послуг в Україні. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. 2013. Вип. 2. С. 172–176.
3. *Кисіль Л.Є., Кисіль А.С.* Адміністративні послуги в Україні: стан та перспективи правового регулювання. Держава і право: збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. Вип. 68 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во “Юридична думка”, 2015. С. 149–162.
4. *Попова О.О.* Адміністративно-правові засади надання органами внутрішніх справ адміністративних послуг у сфері обігу зброї: монографія; за заг. ред. д.ю.н., проф. М.Г. Вербеньського. Київ: “МП Леся”, 2014. 224 с.
5. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 76. Ст. 3067.
6. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вересня 2005 р. № 2806-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 48. Ст. 483.
7. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 31. Ст. 338.
8. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. Офіційний вісник України. 1998. № 42. Ст. 107.
9. Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг: наказ Державної фіскальної служби України від 13 січня 2015 р. № 7 URL: <http://qdpro.com.ua/export/document/44936> (дата звернення 27.12.2016).
10. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання: постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2007 р. № 795. Офіційний вісник України. 2007. № 42. Ст. 1671.
11. Про затвердження Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 27.12.2016).

12. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2972.
13. Про затвердження Положення про територіальний сервісний центр МВС: наказ МВС України від 29 грудня 2015 р. № 1646 (zareestrovano u Ministerstvi yustitsii Ukraini 28 sichnia 2016 r. za № 156/28286). Офіційний вісник України. 2016. № 12. Ст. 526.
14. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98. Офіційний вісник України. 1999. № 21. С. 32.
15. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.
16. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 36. Ст. 299 (Закон втратив чинність на підставі Закону № 222-VIII від 02.03.2015).
17. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
18. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3857-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 18. Ст. 101.
19. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. № 2471-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 35. Ст. 517.
20. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 382.
21. Про утворення територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 889. Офіційний вісник України. 2015. № 90. Ст. 3024.
22. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 385.
23. *Рогова О.Г.* Нормативна основа надання адміністративних послуг. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 3 (46). С. 36–42.
24. *Тимошук В.П.* Адміністративні послуги: проблеми теорії, законодавства і практики в Україні. Адміністративне право і процес. 2014. № 3 (9). С. 104–121.
25. *Трубчанінова К.А.* Аналіз законодавства України у сфері надання адміністративних послуг. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2013. № 16. С. 186–193.
26. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 11. Ст. 461.

Отримано 01.09.2017